

2014 zwaar stengelaaljaar o

Al voor de bloei van de tulpen was duidelijk dat stengelaal zich dit jaar duidelijk liet zien. Bij tulp en narcis werden tientallen partijen besmet verklaard, met alle gevolgen van dien. Veel werk voor kweker, BKD en KAVB, en nieuwe mogelijkheden om de schade te beperken. Maar ook een tijdelijk verbod op metam-natrium. Het koken werd vorig jaar al op enkele bedrijven op kleine schaal onderzocht.

Tekst: Arie Dwarswaard
Fotografie: René Faas

Vorig voorjaar was het nog zo rustig met stengelaal. Weinig besmette partijen, en nog wel een beperkte vergoedingsregeling vanuit het PT. In 2014 is de situatie precies omgekeerd. Heel veel besmette partijen en geen collectieve vergoedingsregeling meer. De Bloembollenkeuringsdienst (BKD) legde bij 75 partijen tulp een besmetverklaring op en bij veertig partijen narcis. In totaal werd bijna 100 ha aangetast en vernietigd. Alleen die

bedrijven die zich hadden aangemeld bij de stengelaaltjesverzekering die de KAVB samen met AgriVer in de markt zette, of het stengelaaltjesfonds voor narcis, kunnen rekenen op enige vorm van vergoeding.

Hoofd buitendienst Dion van der Sterren, bij de BKD verantwoordelijk voor stengelaaltjes, heeft veel bedrijven bezocht. Het brengen van de boodschap stengelaaltje is nog steeds geen lichtvaardige taak voor de keurmeesters. Voor de meeste kwekers is de impact van dit bericht vele malen groter dan van welke andere aandoening ook. Ondernemers die met stengelaaltje worden geconfronteerd zijn veelal een

aantal dagen in shock. Stengelaal, dat wens je niemand toe.

VROEG

Volgens Van der Sterren zal een aantal partijen dat dit jaar besmet was vorig jaar ook al zijn aangetast. "Door het aanhoudend koude en droge weer zijn de beelden die bij stengelaal horen echter vorig jaar niet tot expressie gekomen. Dit jaar was het voorjaar juist heel mild, en werden al vroeg de eerste partijen aangetroffen. Medio april wisten we dat dit een zwaar stengelaalseizoen zou worden."

Het grote aantal aantastingen zorgde onder meer voor veel vragen van ondernemers om meer mogelijkheden dan alleen afvoeren en vernietigen. Een van die nieuwe mogelijkheden betreft het koken van een besmette partij tulpen met opplant op het eigen bedrijf. Op verzoek van de KAVB willigde de NVWA dat verzoek in voor alleen dit jaar. Hierna volgt een evaluatie.

Van der Sterren heeft met veel getroffen kwekers de mogelijkheden doorgenomen, waaronder het koken. "Veel kwekers overwogen aanvankelijk om te koken. Bij het doornemen van de voorwaarden waaronder dat kan gaven de meeste ondernemers aan hier toch maar van af te zien. Een besmette partij die je wilt koken moet namelijk wel door je hele bedrijf heen; dit

p vele fronten

betekent werkzaamheden zoals spoelen, sorteren, opslaan. Dat brengt hygiëniserende met zich mee. Bovendien is het advies om binnen drie weken na het rooien te koken. Dat past ook niet iedereen.”

Van elke besmetting stelt de BKD een dossier samen, dat in stand blijft totdat het teeltverbod is opgeheven. “Zo’n dossier blijft zeker tot eind dit jaar in stand, en soms zelfs meer jaren. Zeker nu de mogelijkheid om metam-natrium toe te passen voorlopig van de baan is, zal dat voor heel wat dossiers gelden.”

VEEL VRAGEN

De KAVB kreeg afgelopen voorjaar veel meer vragen dan andere jaren over stengelaal, aldus beleidsmedewerker Daniëlle Kroes. Zij heeft zich de afgelopen maanden intensief met dit onderwerp beziggehouden. “We hebben heel veel vragen gehad over wat er misschien nog wel zou kunnen bij besmette partijen tulp, narcis en hyacint. Dat heeft veel discussie opgeleverd met vooral de NVWA. Stengelaal is nu eenmaal een quarantaineorganisme. De NVWA is verantwoordelijk voor het geven van toestemming voor aanvullende maatregelen. Naast de mogelijkheid om een warmwaterbehandeling met opplant op het eigen bedrijf, is het ook mogelijk om besmette partijen van alle bolgewassen af te broeien op pot nadat ze een

warmwaterbehandeling hebben gehad. Ten slotte was er afgelopen voorjaar uiteindelijk ook de mogelijkheid om besmet materiaal te vergisten, mits er een uur 70°C werd gegeven.” De NVWA heeft de sector ook een tegenvraag gesteld. “Aan ons is gevraagd om een robuuste aanpak vanuit de gehele sector. Stengelaaltje is ook een kwestie van bedrijfshygiëne, en dat vraagt om een bredere aanpak dan alleen extra opties om met besmette partijen om te gaan. Welk doel wil de sector bereiken? De vraag van de NVWA komt in alle relevante productgroepen aan de orde. De KAVB neemt ook hierin het voortouw, en laat zich daarbij adviseren door de BKD. De afgelopen tijd zijn er nog diverse wensen geuit. Wij kijken wat haalbaar en uitvoerbaar is. We hebben als KAVB sowieso al ingezet op onderzoek naar de mogelijkheden van CATT en grondbemonstering.”

Eind mei werd de sector ook nog geconfronteerd met een tijdelijk verbod op metam-natrium. De KAVB stelt samen met LTO alles in het werk om het middel in ieder geval dit jaar weer vanaf 15 augustus toegelaten te krijgen. Dat geeft de ondernemer nog voldoende tijd om de grondontsmetting uit te voeren. Tegelijkertijd kijkt de KAVB ook hier naar alternatieven.

KOKEN KAN

Na vijf jaar onderzoek door PPO was duidelijk

dat koken van besmette partijen tulpen afdoende werkt tegen stengelaal. Op verzoek van de KAVB gaf de NVWA toestemming om dit jaar deze mogelijkheid toe te passen. Vorig jaar is er echter al in de praktijk wat met deze mogelijkheid geëxperimenteerd. Onder meer door een studieclub van bedrijfsleiders, die door Bob Biscchops van DLV wordt begeleid.

.....

‘Stengelaaltje is ook een kwestie van bedrijfshygiëne en dat vraagt om een bredere aanpak dan alleen extra opties om met besmette partijen om te gaan’

.....

Hier is het uitgangspunt niet een zwaar besmette partij koken, maar nagaan in hoeverre koken of een warmtebehandeling risico op beschadiging geeft. Daarbij zijn tulpencultivars gebruikt die de bedrijven telen van de leden van de studieclub. Een deel kreeg alleen een week 38°C, een deel daarna een warmwaterbehandeling van vier uur 45°C en een deel bleef onbehandeld. De proef werd begin september uitgevoerd. Deze behandeling is niet gelijk aan het PPO-advies. Dat luidt 1 week 36°C, 24 uur voorweken en vier uur koken bij 48°C, uit te voeren binnen drie weken na het rooien.

Jack Hoogschagen van J.B. Smakman uit Breezand heeft alle partijtjes bollen van de deelnemers behandeld en gekookt. Van het eigen bedrijf bracht hij ‘Uncle Tom’ in. “Ik heb de onbehandelde en behandelde partijtjes van telkens 25 bollen naast elkaar opgeplant, en ik zag geen verschil. Eén partijtje heeft nog een extra behandeling gehad: alleen vier uur koken zonder voorwarmte. Daar bleef echter niks van over. Dat is wat we met deze proef willen nagaan. Ervaring opdoen met deze behandeling. Vooral voor partijen waarvan je niet zeker weet of ze vrij zijn van aal kun je op die manier behandelen, bijvoorbeeld een aankooppartij.” Ook Andre van Assem van Apeldoorn Bloembollen uit Egmond heeft twee cultivars laten meedraaien. “Het resultaat zag er goed uit. Het is goed om met deze manier van werken ervaring op te doen. Ons bedrijf doet hier nu verder niks mee. Het is nogal lastig in te plannen in de werkzaamheden. Waar het echter vooral om gaat, is dat we goed nadenken over bedrijfshygiëne. Dat is onze insteek, want stengelaaltjes, dat kan iedereen overkomen.”

Korting KAVB-leden grondmonster stengelaal

De KAVB wil graag het preventief laten bemonsteren van percelen door telers stimuleren. Als KAVB-leden percelen laten bemonsteren op stengelaal door BLGG, krijgen zij 40 euro korting per hectare. Voorwaarde is dat er 5 monsters per ha worden genomen en de monsternamen worden verzorgd door de buitendienst van BLGG. Wanneer er minder monsters per ha worden genomen, daalt de vindkans van de stengelaaltjes substantieel. Wie van deze korting gebruik wilt maken, neemt contact op met BLGG om een grondmonster op stengelaal te laten nemen. Bij de monsternamen dient vervolgens de KAVB-ledenpas te worden getoond; dat geeft 40 euro korting op het monster. De totale kosten van een monster zijn dan 215 euro per hectare in plaats van 255 euro per hectare. Daarnaast rekent BLGG 20 euro orderkosten per bedrijfsbezoek, ongeacht het aantal hectares dat wordt bemonsterd.

